

ВПЛИВ ВИСОКОЇ ІНТЕНСИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІІ НА МОТИВАЦІЙНУ СФЕРУ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ЕМПІРИЧНИЙ ПІДХІД

Данчишина Олена

Сучасна цифровізація освіти й активне використання технологій штучного інтелекту (ІІ) таких як ChatGPT, GitHub Copilot та Google Gemini суттєво впливають на мотиваційні процеси здобувачів вищої освіти. Використання ІІ може підвищувати ефективність і результативність освітнього процесу лише за умови, якщо здобувачі сприймають його як ресурс для саморозвитку, а не як засіб уникнення зусиль чи шлях до швидких результатів. Отже, формування внутрішньої мотивації до усвідомленого використання ІІ є ключовим завданням сучасної освіти.

Метою дослідження є вивчення впливу високої інтенсивності використання технологій штучного інтелекту на мотиваційну сферу здобувачів вищої освіти, а також визначення шляхів зменшення залежності від зовнішніх стимулів і розвитку внутрішньої мотивації.

Теоретичним підґрунтям стали сучасні підходи до вивчення мотиваційної сфери особистості, саморегуляції та впливу цифрових технологій на навчальну діяльність здобувачів вищої освіти. Ключовим орієнтиром виступає теорія самодетермінації Е. Десі та Р. Райана [1] у межах якої мотивація розглядається як континуум — від зовнішньо зумовленої до внутрішньо автономної, що відображає рівень особистісної зрілості та здатність до саморегуляції.

У контексті вивчення впливу цифрових технологій на освітню мотивацію сучасні дослідники Г. Геншоу, Дж. Венс, К. Брувер [2]; А. Кларін, І. Армінін, К. Кауппінен, Е. Нордбек, А. Ояла [3]; Н. Мвілонго та К. Мвіта [5] доводять, що частота й характер використання штучного інтелекту безпосередньо впливають на типи мотивації здобувачів вищої освіти. Активне, але усвідомлене залучення до цифрових інструментів сприяє посиленню внутрішньої мотивації, автономності та пізнавальної активності, тоді як неусвідомлене або надмірне користування ІІ може

зумовлювати залежність від зовнішніх стимулів, зниження саморегуляції та втрату внутрішнього сенсу навчання.

Згідно з когнітивною теорією мультимедійного навчання Р. Майєра [4], навчання є ефективним лише тоді, коли навчальний матеріал відповідає когнітивним можливостям і зацікавленості здобувача. Якщо взаємодія з технологіями є фрагментарною або неперсоналізованою, вона не викликає внутрішньої мотивації. Тому штучний інтелект варто розглядати не як джерело мотивації, а як інструмент, ефективність якого визначається рівнем усвідомленості та саморегуляції користувача.

Емпіричне дослідження було проведено у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського за участю 162 здобувачів денної форми навчання факультету психології. Для оцінки мотиваційної сфери використано комплекс психодіагностичних методик: мотивація досягнення успіху та уникнення невдач Т. Елерса, шкалу академічної мотивації Р. Валеранда (AMS), опитувальник академічної саморегуляції Р. Райана і Д. Коннелла (SRQ-A, адаптація М. Яцюк) та авторську анкету «Використання ІІІ у навчально-професійній діяльності», спрямовану на вивчення частоти, цілей і рівня усвідомленості використання технологій штучного інтелекту у навчанні.

Результати дослідження показали, що здобувачі з високою частотою використання технологій штучного інтелекту відзначаються високою цифровою обізнаністю та прагненням оптимізувати навчальний процес, зокрема заощаджувати час і зусилля.

Виявлено слабку позитивну тенденцію між частотою використання ІІІ та зовнішньою мотивацією ($r = 0,192$; $p = 0,015$), що свідчить про те, що здобувачі вищої освіти здебільшого застосовують штучний інтелект як практичний інструмент для виконання навчальних завдань під впливом зовнішніх факторів.

Інтерпретація цього зв'язку вказує, що здобувачі, які інтенсивно користуються ІІІ у навчальному процесі, більше орієнтовані на зовнішні стимули — такі як

оцінки, схвалення чи швидке досягнення результату — ніж на внутрішні мотиви пізнання та саморозвитку. Для решти показників — статистично значущих зв'язків із високим рівнем використання технологій штучного інтелекту не виявлено ($p > 0,05$).

На основі отриманих даних була розроблена тренінгова програма, спрямована на зниження залежності від зовнішніх стимулів та усвідомлене використання ШІ. Після її впровадження зафіксовано позитивні якісні зміни у рівнях прояву мотивації до успіху: серед її учасників не виявлено здобувачів вищої освіти із низьким рівнем мотивації, тоді як у контрольній групі їхня частка становить 20 %.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні динаміки змін мотивації залежно від інтенсивності використання ШІ та аналізі відмінностей між здобувачами різних спеціальностей, рівнів підготовки й індивідуальнопсихологічних характеристик.

Список використаних джерел

1. Deci E., Райан Р. Самодетермінація та внутрішня мотивація у поведінці людини. Кембридж : Springer, 2000. 371 с.
2. Genshow H., Vance J., Brouwer K. The Impact of AI Assistants on Student Motivation in Higher Education. *Journal of Educational Technology*. 2022. Vol. 19 (4). P. 45–58.
3. Clarin A., Arminen I., Kauppinen K., Nordbeck E., Ojala A. Contextual Factors in AI Use and Student Motivation. *Computers & Education*. 2023. Vol. 191. P. 104–673.
4. Mayer, R. E. *Multimedia Learning*. – Cambridge : Cambridge University Press, 2009. 320 p.
5. Mvilongo N., Mwita K. AI Integration and Academic Outcomes: The Role of Intrinsic Motivation. *Education and Information Technologies*. 2023. Vol. 28 (3). P. 2801–2815.